

- Quæst. 12. Quid de dispensatione subreptitia, obreptitia, & per metum extorta dicendum? ibid.
 Quæst. 13. Quibus de causis dispensatio cesset? ibid.
 Quæst. 14. Cessat ne dispensatio ob mortem dispensatoris? ibid.
 Quæst. 15. Quid sit consuetudo, & quotuplex? 230.
 Quæst. 16. Quanam invehere consuetudinem queant, & quanam conditiones necessariae sint? ibid.
 Quæst. 17. Quot sunt conditiones ad veram consuetudinem necessariae? ibid.
 Quæst. 18. Quantum temporis requiritur ad introducendam consuetudinem? ibid.
 Quæst. 19. Quanam sint effectus consuetudinis, & quibus modis cesset? 231.
 Cap. XI. De privilegiis, ibid.
 Quæst. 1. Quid sit privilegium, & quomodo à dispensatione differat? ibid.
 Quæst. 2. Quis impetiri privilegium valet? ibid.
 Quæst. 3. Uti ne privilegiatus potest extra ditionem concedentis privilegio sibi concessit? ibid.
 Quæst. 4. Quomodo interpretanda privilegia sint? ib.
 Quæst. 5. Quot modis privilegia amittuntur? 232.
 Quæst. 6. Quid de communicatione privilegiorum inter Mendicantes? ibid.
 Quæst. 7. Quid de privilegiis in particulari dicendum? ibid.

DISSERTATIO III.

De peccatis universè, & sigillatim.

- Cap. I. Vitii & peccati notiones, & divisiones, ibid.
 Quæst. 1. Quanam sit peccati finis? ibid.
 Quæst. 2. Quid, & quotuplex sit peccati macula, ibid.
 Cap. II. De distinctione peccati mortalis à veniali. Quorundam Probabilistarum, & plurium scitulo-

rum axiomata reselluntur, 233.

- Quæst. 1. Quomodo peccatum mortale possit definiri in veniale? ibid.
 Quæst. 2. Quomodo veniale fieri mortale possit? 234.
 Quæst. 3. Quæ ignorantia excuset? 235.
 Cap. III. De peccatis originali, comissionis, & omissionis, 236.
 Quæst. 1. Peccatum comissionis consistit ne in aliquo positivo, vel privato? ibid.
 Quæst. 2. In quo situm est peccatum omissionis? ibid.
 Cap. IV. De distinctione specifica, & numerica peccatorum, 237.
 Quæst. 1. unde specifica peccatorum distinctio reputatur? ibid.
 Quæst. 2. An diversitas specifica peccatorum sumatur etiam ex circumstantiis? ibid.
 Quæst. 3. Unde sumatur distinctio numerica peccatorum? ibid.
 Quæst. 4. Qui à venialibus abstinere non satagunt, est ne in periculo labendi in mortalia? 238.
 Cap. V. De septem vitiis capitalibus, ibid.
 §. 1. De superbia omnium vitiorum fonte, ibid.
 Quæst. un. Quid sit superbia? ibid.
 §. 2. De filiabus superbiae, & inanis gloria, 239.
 §. 3. Admonentur Confessarii, frequentem esse superbiam culpam, cuius remedium est christiana humilitas, ibid.
 §. 4. De avaritia, 240.
 §. 5. De luxuria, & gula, 241.
 §. 6. Malitia ira, ejusque sex filiae exponuntur, 242.
 §. 7. De invidia iniquitate, & qua sint illius filiae, ibid.
 Quæst. un. Quid sit invidia? ibid.
 §. 8. De acedia, ejusque filiabus, 243.
 Quæst. un. Quid sit acedia? ibid.

THEOLOGIA CHRISTIANA
DOGMATICO-MORALIS.

LIBER PRIMUS.

APPARATUS AD HANC THEOLOGIAM.

CAPUT I.

De iis, quæ primum omnium scire moderator animarum debet.

QUÆST. I. Animarum medicus scire ne imprimis debet humane naturæ vulnera? Resp. affirmativè. Natura humana pro libero arbitrio hic accipitur, intellectu nempe, & voluntate, non exclusis phantasia, appetitu sensitivo, aliisque affectionibus, quibus homo utitur ad suas exercendas operationes. Accipitur etiam pro corpore ipso, ex cuius diverso temperamento, & varia dispositione, quæque, & sexus differentia, & affectus animi, & motus diversi manant.

II. Primum itaque omnium animarum curator descriptæ naturæ vires, infirmitates, vulnera, inclinationes pravæ callatè apprime necessum est. Hoc patet in medico, qui ut infirmo curando opportuna remedia applicet, ejusdem vires temperamentum, & morbi gravitatem exploratè ferio studet.

III. QUÆST. II. Quanam sit primum peccatum Adæ? Resp. Primum Adæ peccatum superbia fuit, undè cætera crimina tanquam à radice profecta sunt, ut habetur Eccl. x. Initium superbiae hominis, apostatare à Deo: quoniam ab eo, qui fecit illum, recessit cor ejus: quoniam initium omnis peccati est superbia. Sanct. Thomas evincit 2. 2. q. 163. ad 1. primum Adæ peccatum non potuisse esse nisi superbia: „ Non potuit esse prima „ inordinatio appetitus humani ex hoc quod appetierit aliquid sensibile bonum, in quod carnis „ concupiscentia tendit præter ordinem rationis. „ Relinquitur igitur quod prima inordinatio appetitus humani fuit ex hoc quod aliquid bonum „ spirituale inordinatè appetiit. Undè manifestum est quod primum peccatum primi hominis „ fuit superbia. „ Hujusce superbiae objectum fuit quædam Dei similitudo, regula contempta quam Deus præcipiit; seu fuit appetitus propriæ excellentiæ, subjectione ad Deum rejecta. Peccavit enim tunc nisi erga uxorem Hevam complacentia, & indulgentia, tum inobedientia divini mandati, tum inordinata appetitione comedendi fructum, & visu pulcherrimum, & gustu suavem.

IV. QUÆST. III. Peccatum Adæ pertinet aliquo modo ad ejus posterum? Resp. De fide est omnes homines in Adam peccasse, primumque peccatum in Adæ posterum transfusum esse, quod peccatum originale idcirco appellatur. Quare hæresis reus damnatus Pelagius cum suis discipulis fuit, quod peccatum originale negasset contractum à filiis

Tom. I.

Adam. In aliud extremum lapsi sunt Lutherus, & Calvinus, qui peccatum originale contra Pelagianos confitentes, effutierunt, ejusmodi peccato extinctum in genere moris penitus esse liberum hominis arbitrium. Quem errorem anathemate confixit Tridentinum Concilium, sess. 6. can. 5. Non ergo extinctum, sed pluribus & quidem gravibus morbis lesum per peccatum originale est liberum hominis arbitrium.

V. QUÆST. IV. Quinam sunt peccati originalis effectus? Resp. Primum peccati originalis effectus, seu pœna, est privatio justitiæ originalis, qua ornata anima Deo obediebat, & in omnes facultates inferiores dominabatur. Hac perturbata harmonia, & excuso jugo, intestino appetitionum tumultu obfessa remansit anima.

VI. Secundus effectus, seu vulnus, est mentis ignorantia: quam gravissimam plagam, ut explicat S. Augustinus, eam tribuit in partes quatuor. Et primum ipsarum rerum quæ vitæ conservandæ necessariae sunt, ignorantia obducta mens nostra est, inquit Doctor S. lib. 1. de Peccat. merit. & remis. cap. 38. Alterum ignorantia vulnus est mentis hebetudo, & fatuitas, quæ aliquibus ita à natiuitate hæret, ut vix discernere, quid sibi profit, quidve obicit, valeant. Difficultas illa maxima scientias comparandi, tertio loco mentem nostram torquet. Quot in tenebris ignorantie torpent, & volutantur, ne acquirendarum scientiarum molestant, ægulumque perferant? Quid quod illi ipsi qui acuminè ingenii præstant, cæcitantur in plurimis quæ aut honestatem, aut turpitudinem actionum spectant? Undique mens nostra tenebris offusa est. Hæc illa opinionum multitudo, & varietas, hæc tanta disputatorum pugna: quæ mihi vera, tibi falsa videntur; cum tamen sola veritas via sit quæ ducit ad vitam.

VII. Tertius peccati originalis effectus est inordinatus voluntatis amor, quo proprium bonum perversè appetit. Ex hoc perverso amore omnia mala proficiuntur, ut fuscè exponit S. August. lib. 22. de Civitate Dei cap. 22.

VIII. Quartus effectus est inordinatio in parte sensitiva. Hæc est profunda plaga ex peccato originali relicta, quæ totum naturæ ordinem inverit, & perturbat, & ultimos humani cordis recessus penetrat. Præstiturus naturæ ordo postulat ut inferiora superioribus pareant, sensus, & appetitiones rationi, ratio Deo. Exturbata de folio ratione per primum Adæ peccatum, sensuum, & appetitionum factio tyrannidem usurpavit. Hæc sensitiva pars in concupisibilem, & irascibilem dividitur. Hi sunt duo hostes intimi, & domesticæ, quorum insidias, molestias, insultus, rebelliones, dolos, & molimina perferre, usque dum peregrinatur à Domino, cogimur. E domo cordis nostri istos pellere minime possumus; sed

A

con-

distinctionibus vanis scateant, doceantque non moratè vivere, sed acutè cavillari. Excipio semper illos qui reipsa doctrinam evangelicam docent.

IX. QUÆST. V. *Quæ via tenenda, ut germanum Scripturæ sanctæ sensum assequamur?* RESP. Profunda animi demissio, ferventes preces, & divini luminis petitiones præcedere Scripturarum lectionem debent. Abjicienda præjudicia sunt, & anticipations, solaque Dei gloria præ oculis habenda, spreto mundi plausu, omnique humano abscisso respectu. Non enim minus depravat Scripturæ sinceritatem interpretatio falsa, quam stylus, seu calamus, quo quis verba, aut detrahit, aut addit divinis Scripturis, inquit *lib. de Præscripto. cap. 17.* Tertullianus. *Tantum veritatis, divineque Scripturæ obstruere adulter sensus, quantum corrumpit stylus.* Oppones hæreticos quidem esse Scripturæ sanctæ corruptores, secus Catholicos. Hæretici, respondeo, sunt obstinati Scripturarum depravatores, quod Ecclesiæ catholice definitiones contemnunt; Catholici autem suas interpretationes definitioni Ecclesiæ subjiciunt. Cæterum & isti falli singuli in privatis interpretationibus queunt. In tanta opinionum contrarietate in genere morum plus una vera esse nequit. Plures contrarias interpretationes Ecclesiæ tolerat. At tolerantia hæc minimè impedit quominus adulteratio sit adulteratio, & falsitas sit falsitas. An qui falluntur, fallere interpretantur, immunes à crimine vel negligentia, vel occultissime superbie sint, Deo soli comperitur est. Quando dubitationes occurrunt, consulendi Ecclesiæ Patres, & Conciliorum; & Romanæ Ecclesiæ definitiones, & Episcopi, quos Deus posuit regere Ecclesiam suam.

X. S. Paulus 2. Cor. cap. 2. inquit: *Non simus sicut plurimi adulterantes verbum Dei, sed ex sinceritate.* Non pauci, sed plurimi, vel ipso Apostolorum tempore verbum Dei adulterabant. Si tunc plurimi, hodie ne pauci erunt? In hunc locum *lect. 3.* hæc habet S. Thomas. *Adulterantes verbum Dei, idest prædicantes vel propter questum, vel propter favorem laudis...* Si ergo finis tuus est questus; si intentio tua est favor; gloria propria adulteras verbum Dei. Tum concionatores, tum Theologi qui ut suas præjudicatas sententias promoveant, ut populorum plausus capiant, eminentiisque fulgeant, divinas Scripturas distinctionum artificio ad se petrabere student, adulteratores verbi Dei evadunt. Isti iudices, non factores legis dicuntur ab Apostolo Jacobo *cap. 4.* inquit: *Si autem iudicatis legem, non es factor legis, sed iudex.* Nemo se iudicem divinæ legis jactat, quamvis plurimi proprio iudicio legem sanctam subjiciant. Audiamus S. Augustinum, qui *lib. de Vera Relig. cap. 31.* sapienter distinguit hæc duo, cognoscere, & iudicare legem. *Aeternam igitur legem mundis animis fas est cognoscere, iudicare non fas est.* Hoc autem inter est, quod ad cognoscendum factis est, ut videamus

(a) Vide tom. 1. Ap. lib. 1. disp. 2. cap. 4.

ita esse aliquid, vel non ita; ad iudicandum vero addimus aliquid, quo significamus posse esse, & aliter: velut cum dicimus ita esse debet, aut ita esse debuit, aut ita esse debet, ut in suis operibus artifices faciunt; sed multiformi humana delectatio est. Pauci itaque sunt qui mundis animis, qui humilitate, docilem animo præditi, & proprio amore spoliati agnoscere Scripturarum veritatem studeant; plurimi contra, qui propriis affectibus præcipientibus iudicent legem. Toties enim iudicant, inquit Augustinus, quoties perversè decidunt, has opiniones esse, vel debere esse probabiles; hoc non esse, vel debere non esse peccatum; & ut has præconcepas opinionem confirmant, Scripturarum testimonia aucupantur, eaque ad proprios sensus insectant. Præclarissimus Jesuita P. Michael Elizalde *lib. 6. q. 14. §. 7.* hanc thesion pro titulo paragraphi constituit. *Probabilis quæstio omnium iudicet fuit, & leges omnes rectè interpretandi Scripturas sanctas disfrumpunt.* Testimonium hoc verum est, quod plurimis rationum momentis evincit ille, (a) confirmatque tum ratione, tum Patrum auctoritate. Quoniam via Scripturarum arcta est, & solius veritatis; via Probabilium lata est, & spatiosa, cum sit via tum falsitatis, tum veritatis, de quibus ait *hom. 18. in cap. 7. Math. S. Joannes Chrysostomus: Voluntas eorum lex est ipsorum: & non ipsi sub lege sunt, sed lex est sub illis. Via autem vitæ est omnis iustitia. Dicitur autem arcta esse, quia intra regulam veritatis, & disciplina est inclusa. Sola via veritatis, via Domini est: & soli qui hanc viam ambulant, beati à David vocantur. Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Psalm. 118.*

CAPUT III.

Necessitas summa, qua Theologi omnes, sed præcipue qui Christianorum conscientias dirigunt, ad Scripturæ sanctæ studium obstringuntur.

I. **D**esunt mihi verba, quibus extremam propositi studii necessitatem pro dignitate patefaciam. Si hanc unicum veritatem alius animo tuo imprimerem, animarum moderator, illamque tibi plenè persuaderem, fructum quem mihi in suscepto labore proposui, assequerem. Verba hominum mores non reformant, sed sola lex Domini convertit animas. Socrates, Plato, Aristoteles, Cicero, & innumeri alii optimas plerumque morum instructiones tradiderunt; neminem tamen ad meliorem frugem revocarunt. Hinc collige, quem fructum parere apti sint tot libri sive veteres, sive recentes, qui solis hominum opinionibus scateant. Ea est hominis indoles, & natura, ut nolit aliorum hominum iudiciis falcem submittere. Divina auctoritas illa est quæ hominum ingenia in sui obsequio captivat, moresque intra virtutis semitas coerct. Hinc est quod Theologia illa quæ ex

Scripturæ

Scripturis sanctis suas non haurit conclusiones, non Theologia, sed Batologia vocanda merito est, inepta prolixus ad mores honestandos.

II. Divina ipsa Scriptura sui meditationem præcipit sexcentis in locis. *Deuter. cap. 6.* hæc habentur: *Audi Israel, & observa, ut facias, quæ præcepit tibi Dominus; & benè sit tibi...* *Disce Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua. Eruntque verba hæc quæ præcipio tibi hodie, in corde tuo, & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis in eis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens, atque consurgens: & ligabis ea quasi signum in manu tua: eruntque, & movebuntur ante oculos tuos: scribisque ea in limine, & ostii domus tue...* *Cave diligenter ne obliviscaris Domini.*

III. Oro te, obtestorque, animarum moderator, ut in hoc divinum testimonium serias meditationes tuas paullisper intendas. Duo hic præscribuntur: unum divini amoris exercitium; alterum divinæ legis studium. Perorat divini amoris mandatum clarioribus verbis, & luculentiori phrasi exprimi? *Die fodes, in mentem me tuam venire poterat reperitendos fore Theologos qui tam gravissimum mandatum sermè in nihilum redigere perentassent?* Et tamen, ut omnibus pater, plurimi primum hoc gravissimumque præceptum vanis extenuare commentis studeo. Nam alii præceptum istud nunquam per se in toto vitæ cursu; alii dumtaxat in mortis articulo; alii per accidens aliquando; alii semel intra quinquennium; & alii semel intra biennium obligare, & urgere cavillantur. Heinc collige, si mandatum adeo inculentum, & tanta perpicuitate expressum; mandatum quod est universæ legis basis, & fundamentum, atque christiænæ legis vinculum, quod Christus in suo Evangelio renovavit, & fortius impoluit Christianis; si, inquam, multi auctores cavillare, & eludere præceptum istud ausi sunt, quibus commentis non obcurabant cætera præcepta que non adeo perpicua sunt, sed ambigua, & veluti remotæ conclusiones? Quis Christianorum, sublati Casuistarum quorundam præjudiciis, legens descriptam legem in dicerem adducere *equivolum contingunt moraliter obligationem?* Comprehendisti nunc quam sit necessaria divinæ legis meditatio, quoniam secundum hanc, non secundum Casuistarum placita iudicandus eris. Et eo gravius est onus, quod obstringuntur Theologi, præsertim animarum curatores, & moderatores, ad operam Scripturarum studio navandam, quo Christiani idiotæ, lingue latinæ ignari, nequeunt Scripturam sanctam legere. Ecclesiæ ideo sapienter istis hæc lectionem vetuit, ut Pastores ælestes, divinumque hoc pabulum purum, & ab omni errore noxio defæcatum istdem portigant. Nec est quod reponas omnes etiam Casuistas Scripturis divinis studere. Esto. At ex eorum commentis in descriptam legem clarè patet, eos præjudiciis, & anticipacionibus onustos, atque in varias affectiones distractos, Scripturas sanctas legere; si tamen reipsa legunt, & non potius

quæ anteriores Casuista docuerunt, transcribunt. IV. Misit innumeris veteris Testamenti Scripturis, quæ lectionem, & seriam meditationem legis sanctæ inculant; aliqua novi Fœderis testimonia referam. Christus Dominus redarguit Phariseos, quod Scripturas sanctas ignorent, *Matth. 22.* inquit: *Respondenti autem Jesus ait illis: Erratis nescientes Scripturas, neque virtutem Dei.* Rursus interrogatus à Phariseis de alia questione, illos non ad Casuistas Judæos, & Rabbinos, sed ad Scripturas remittit: *Scrutaminus Scripturas: quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere: ille sunt quæ testimonium perhibent de me.* *Joan. 6.* S. Paulus ad *Romanos. 15.* indefessum Scripturarum studium jubet: *Quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam, & consolationem Scripturarum spernabamus.* Rursus ad *Timotheum* scribens, primum ob oculos *cap. 3.* ponit mala, & calamitates futuri temporis, deinde, ut sibi à tantis malis caveat, lectionem Scripturarum magis operè ei imperat: *Tu autem affectus es tuam doctrinam, institutionem, propositum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam...* Tu vero permane in his quæ didicisti, & credita sunt tibi, scilicet à quo didicisti, & credita sunt tibi, litteras nosti, quæ te possunt instruere ad salutem, per fidem, quæ est in Christo Jesu. Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum, in iustitia, ut perfectus sis homo Dei ad omne opus bonum instructus. Verum quæ continuo subdit *cap. 4.* Apostolus, alius animo imprimenda sunt, & serio medicanda, Prædica verbum, inquit, oportundè, importundè argue, obsecra, increpa, in omni patientia, & doctrina. Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prutientes, auribus: & à veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem converterunt. Tu vero vigila, in omnibus labora opus sic Evangelistæ, ministerium tuum imple. Tempus adveniet, inquit Paulus, quo sanam doctrinam non sustinebunt. Quænam est doctrina sana? Quæ sola constat veritate, inquit Patres omnes. Corruptur doctrina admixtione falsitatis. Illa igitur doctrina certe corrupta est quæ usum docet contrariarum opinionum, quarum si una vera est, altera falsa sit oportet. Omnium suppliciorum tremendissimum, quod Deus minatur, est neglectus Scripturarum, earumque molesta lectio, & fastidiosa. Tempus jam advenisse videtur quod *cap. 8.* prædixit Amos: *Mittam famem in terram: non famem panis, neque sitim aquæ, sed audienti verbum Domini...* Circuibunt querentes verbum Domini, & non invenient. Subtrahit & lectionem, & intelligentiam Scripturarum Dominus illis qui aut eadem negligunt, aut arbitrariis commentis deludentur student. Revolve innumeros plerumque Casuistarum libros, qui à Parochis, & Confessariis leguntur tantquam magister in regimine animarum: vix illæ in istdem divinæ Scripturæ adhortationes, rarissimæ ex eisdem argumentationes. Si aliquod allegatur testimonium, illud frequenter ad laxas

contra eorum machinationes, & aggressus vigilandum, periculum, vincendumque est, si affequi bravium volumus. Militia quippe perpetua est in hac ærumnosa lacrymarum valle vita nostra. Ludam hanc, bellumque intestinum Sancti omnes experti sunt, secluso speciali privilegio. Ex his duobus hostibus concupisibilibus prævaler, & infestior nobis est irascibili. Innumera demum sunt calamitates aliæ quæ peccatum originale consequuntur. Illud nunc serio perpendendum, peccatum actuale mortiferum animam interimere delinquentis, atque vulnera iis similia, quibus peccatum originale universam fauciat naturam, menti, & voluntati infligere: concupiscentiam quippe rebellem inflammare, voluntatis vires extenuare, libertatis captivitate novis vinculis obstringit.

IX. CONSECUTARIUM I. Lutherus, Calvinus, Janfenius penitus extinctum volunt in genere moris libertatis arbitrium. Catholici omnes lantum gravissimis plagis illud fatentur, secus extinctum. Omnes defendunt, voluntatem humanam aliquid opus morale ex officio, seu objecto bonum efficere suis viribus posse. Disputant verò num præceptum urgeat referendi semper hoc opus in Deum ut in finem supernaturalem. Adfirmant non pauci; negat contra communior, & mihi verisimilior sententia. Urget utique præceptum divinum ab Apostolo declaratum, omnia referendi in Dei gloriam; at cum præceptum istud adfirmans sit, non urget semper, & pro semper: quare dum infidelis elemosynam erogat, silens in actionis honestate, quin eam in propriam gloriam detorqueat; opus bonum efficit, quod suapte natura tendit in honestum finem. Raro tamen id contingere fatentur omnes. Hanc Baji propositionem, *Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia*, damnavit S. Pius V. Aliqua ergo opera infidelium non sunt peccata. Dissidium tamen hoc levis momenti est. Nam penes omnes convenit, communiter infideles peccare, quod in pravum finem omnia opera sua dirigant.

X. CONSECUTARIUM II. Animarum itaque rector semper tragicam humanæ infirmitatis picturam habeat ante oculos oportet, ut præscribere ægroto curando queat, quæ cavere pericula, quæ adhibere remedia debeat. Agnoscat illum ardere & libidinis, & pecuniarum siti. Interdicit ergo illi & mulierum familiarem conversationem, & choræorum, & comædiarum frequentiam, & contractus senoris suspectos. Circumsusus est ignorantie tenebris, graveque dæmonis, carnis, & mundi tentationes devincere suis viribus nequit. Præferibet ergo illi sacrorum librorum lectiorem, ferventes, & assiduas preces, quibus lumen divinum imploret, quo videat veritatem, & auxilia, quibus erecta voluntas devitare malum, & exequi bonum queat. (a)

(a) Vide tom. 1. Appar. lib. 1. diff. 1.

CAPUT II.

De Scriptura sancta.

I. DEScriptæ humanæ infirmitati duo remediiorum, quibus sanetur, genera providit Deus. Internum unum, externum alterum. Illud divina gratia nuncupatur, quæ vi sua mentis tenebras dissipat, voluntatem erigit, movere, applicat, & ex nolente volentem efficit, animæ maculas delet, curatque vulnera, & à solo Deo infunditur. Hoc externum est, nempe doctrina divinitus revelata, quæ mentem extrinsecus illustrat, dirigit, mores informat, viamque pandit, qua pergendum ad Patriam est. Doctrina hæc divinis concluditur libris, quibus Scriptura sancta constat.

II. QUÆST. I. *Quid sit sacra Scriptura?* RESP. Est verbum Dei scriptum, seu epistola Dei ad homines, ut Patres docent. Multifariam locutus Deus ad homines est. 1. Librum naturæ edidit, inquit Paulus Apostolus ad Rom. cap. 1. ubi ait: *Invisibilia enim ipsius à creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.* 2. Per seipsum legem scripsit in cordium tabulis istos homines imbuendo. 3. Duas Decalogi tabulas proprio digito scriptas Moysi consignavit, ut haberet Exod. cap. 3.4. Non per semetipsum tantum scripsit, sed etiam per suos Prophetas, Apostolos, aliosque scriptores sacros, quibus universam sacram Scripturam dictavit. Hæc Scriptura sacra modò appellatur *Dei verbum*, quia à Deo diditum: modò *Testamentum Dei*, quia in eodem infinitam hereditatem nobis spondet, suamque declarat voluntatem: modò *Scriptura divina*, quod per Dei Spiritum inspirata sit: modò *Scriptura sancta*, quia omnia in ea contenta ad sanctificationem ordinata sunt: dicitur quoque *Lex divina*, quia Legem Judæis, & Christianis datam exponit: *Biblia* tandem nuncupatur, nempe libri per excellentiam à voce græca *Biblion*.

III. Divina hæc Scriptura constat ex definitione Ecclesiæ libris LXXIV., quorum XLVII. constituunt vetus Testamentum, ceteri XXVII. novum Fœdus componunt. Tribuuntur priores in legales, historiales, sapientiales, & prophetales. In prima classe ponitur Moysis Pentateuchus. Ad secundam atinent libri Josue, Judicum, Ruth, quatuor Regum, duo Paralipomenon, duo Esdræ, unus Tobie, Judith, Esther, Job, duo Machabæorum. Ad tertiam pertinent Psalterium, Proverbia, Cantica, Ecclesiastes, Sapientia, Ecclesiasticus. In quarta collocantur Ista, Jeremias, Baruch, Ezechiel, Daniel, & duodecim Prophetæ minores. Simili partitione dividitur novum Testamentum: siquidem ad legales quatuor Evangelia; ad historiales acta Apostolorum; ad sapientiales quatuordecim S. Pauli epistolæ, S. Petri duæ, S. Joannis tres, S. Jacobi Apostoli una, S. Judæ Apostoli una, ad prophetales Apocalypsis S. Joannis Apostoli re-

vo-

Cap. II. De Sacra Scriptura.

vocantur. Libros istos canonicos esse definitum est in Concilio Tridentino Sess. IV. *integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia legi consueverunt, & in veteri Vulgata Latina editione habentur.*

IV. QUÆST. II. *Quotuplex est Scripturæ divi sensus?* RESP. Duplex, literalis, & spiritualis, seu mysticus. Spiritualis dividitur in allegoricum, tropologicum, seu morale, & anagogicum: Sensus *literalis* est qui immediatè per ipsa verba significatur. *Spiritualis*, seu *mysticus* is est quem eferunt res significatæ per verba. *Allegoricus* est juxta quem gesta aliqua veteris Testamenti quidpiam significatæ faciendum in novo, ut exaltatio serpentis in deserto, Christum protendebat in cruce exaltandum. *Tropologicus*, seu moralis morum integritatem respicit. *Anagogicus* ea significat quæ æternam gloriam spectant. Sensus literalis alius est grammaticalis, ut hic, *Littera occidit*, qui interdum fallus est, quia non intentus à Spiritu Sancto: alter theologicus, quem ut intentum à Spiritu Sancto, Theologi considerant, quique nunquam fallus esse potest. Sensus metaphoricus, seu figuratus continetur sub literali improprio. Sensus literalis, proprius est, quem verba præse accepta significant, ut sunt hæc: *Diliges Dominum Deum tuum*. Impropius, seu metaphoricus est, cujus verba à sua propria ad impropriam significationem transferuntur; ut hæc: *oves mea vocem meam audiant*. *Oves* metaphoricè populum fidelem perhibent. Rursus allegoria altera vocum, altera rerum est. Recensit quatuor sensus his duobus verbis comprehenduntur.

Littera gesta docet: quid credas allegoria.

Moralis quid agas: quid speres anagogia.

Hæc vox *Jerusalem* quadruplicem præfatum sensum exprimit. *Litteraliter* Palestinæ urbem; *allegoricè* Ecclesiam; *tropologicè* animam; *anagogicè* æternam patriam exprimit.

V. QUÆST. III. *Quanam est Scripturæ authentica?* RESP. Nulla hodie reperitur sacra Scripturæ *autographa*, sed omnia sunt apographa, diversâ lingua edita, Hebraica, Græca, Latina, & vernacula. Sola Vulgata ab Ecclesia declarata authentica est: & ab hac erueri Theologus suas conclusiones debet: quoniam primigenium etiam textum cum facillioris intelligentiæ, tum eorum qui Vulgatæ auctoritatem non admittunt, revincendorum causa adit, & expendere nullatenus prohibetur.

IV. QUÆST. IV. *Perià ut omnibus est Scripturæ sanctæ intelligentia?* RESP. Lutherani, & Calvinistæ omnibus, & singulis privatis, etiam femellis evidentem, & perspicuam esse contentum Scripturæ sanctæ intelligentiam in iis quæ fidei dogmata, & morum præcepta spectant. Dissidium hoc est cum omnium sæculorum manifesta experientia pugnant. Nonne quilibet ex innumeris christianis scitis pro se stare Scripturæ sanctæ iactavit? Vult enim Deus plura ex divinis Scripturis obscura esse, & profunda, ut in eis dem scrutandis, meditandisque exerceret humana ingenia, hominumque reprimeret auidiam, & superbiam, utque divinis Scripturis ve-

Tom. I.

nerationem conciliaret, & majestatem. Hoc primo devitato extremo, alterum illorum declinandum est, qui obscuritatis prætextu, divinæ Scripturarum studium cum proprie salutis dispendio negligunt. Quamquam aliqua Scripturarum oracula obscura sint, tamen in iis quæ ad morum, & fidei regulas pertinent, communiter obvæ sunt, & perspicua Scripturæ divinæ. Nonne vel ipsi legum latores humani suas leges verbis perspicuis, & luculentis phrasi exprimere fatagunt, ut dissidiæ interpretationum, quoad fieri potest, auferant? Nonne in hunc finem eruditiores, doctioresque viros seligunt, qui leges scriptis consignatæ in deserto, & verborum delectu, quo intelligi vel ab ipso populo, pro cuius regimine conduntur, queant? Porro hunc in finem suas leges Deus tulit, ut à fidelibus qui exequi illas debent, perciperant. Cur Apostolus Paulus, cum cæteris sacris Scripturis, suas Epistolâs scripsit ad Romanos, ad Corinthios, cæteroque populos, nisi ut illos instrueret? Ea ergo perspicuitate scripsit, quæ opportuna erat populorum intelligentiæ, licet aliqua altiora sint.

VII. Contrarietas interpretationum, & opinionum, frequenter, non Scripturarum obscuritatem, sed opinantium, & interpretum contrarias cupiditates, affectusque declarat, qui mentes in contraria sensa detorqueat. Et sane quam putas esse causam cur libri quos *Spirituales* vocant, adeo inter sese consentiant? Percurre enim *Granatensem, Taurorum, Scupoi, Kempis, Rodriguez, cæteroque* omnes sive Italos, sive Gallos, sive Hispanos, Germanosque, eandem omnino in omnibus doctrinam reperes: nullum in his libris dissidium, pugna nulla: sed eadem scita, eadem regulæ, præceptiones, adhortationes: eadem effata, præcepta, & consilia. Ratio unica est, quod eorum auctores animo ab affectibus vacuo veritates exquisierunt, & ferventi oratione eorum cognitionem petierunt, & cælesti quadam unctiõne easdem tradiderunt. Hinc tanta in illis consensus: quippe qui omnes doctrinam revera evangelicam explicant, omnes Evangelia sincerè & femotis disputationibus interpretantur. Quare eorum doctrina omnibus Christianis accommodata est. Errant enim qui putant, quod illa inferviat animabus dumtaxat illis quæ ad singularem, sublimemque perfectionem, & sanctitatem aspirant. Namquin enim Evangelium omnes Christianos non comprehendit, non obstringit? Cum igitur evangelica sit consiliodi librorum doctrina, omnes quoadentem obligat. Et quidem Christiani omnes ex præcepto gravissimo inhiare evangelicæ perfectioni debent, infra sulsus exponam.

VIII. At verò undè Casuistarum voluminum tanta sæpè dissidia, pugnæ, & disputationes interminatæ? Quia istorum plurimi, missa Scripturarum doctrina, humanam rationem affectum diversorum caligne obscuratam consulant. Non quid Evangelia, sed quid anteriores Casuistæ doceant, plerumque scrutantur. Hæc est vera causa, cur libri isti licibus, tritici, pugnis,

Aa a

dis-

opiniones confirmandas detorqueatur, ut patet in hoc textu: Jugum meum suave est: quo utuntur communiter Probabilistae, ut christi- nam Moralem humanis appetitionibus accommodent. Vix unus illorum germano in sensu exponit evangelicum oraculum, quod nempe jugum Christi suave est, quia jugum est divini amoris, quia charitatis unctioe delibatur, quia lex christiana lex amoris divini est. Amor autem divinus cum amore carnis, & mundi pugnat.

V. Concilia, & Patres omnes lectionem Scripturarum Sacerdotibus alicui inculcant. Tridentinum sess. 5. cap. 1. jubet ut Episcopi, & Archiepiscopi, & Primates, aut per se ipsos, ut sunt divino jure, cum possint, obstricti, aut per substitutum sacram Scripturam populo interpretentur. Redius consilium praescribit, quibus alieni sint viri huic muneri destinati. Deinde, multis praetermissis, subdit: In Monasteriis quoque Monachorum, ubi commode fieri queat, etiam lectio sacrae Scripturae habeatur. . . . In Conveniis vero aliorum, in quibus studia commode vigere possunt, sacrae Scripturae lectio similiter habeatur. Concilium Tolontanum IV. haec statuit, quae habentur in Dieret. dist. 37. cap. 1. Ignorantia mater cunctorum vitiorum, maxime in Sacerdotibus Dei vitanda est, qui docendi officium in populis susceperunt: Sacerdotes enim legere sanctas Scripturas frequenter admonet Paulus Apostolus dicens ad Timotheum: Attende, &c. Sciant igitur Sacerdotes scripturas sanctas, & canones, ut omne opus eorum in predicatione consistat. Praecipua ergo, & sero unica occupatio Sacerdotum, & maxime Pastorum, est sanctae Scripturae studium. Quid si Pastores majorem vite partem in negotiis, in redditibus suppandis, in litibus dirimendis, in curis domesticis, & oeconomis occuparent, & quibusdam Religiosis pabulum Scripturae sanctae administrandum gregi sibi, non aliis, commisso, demandarent? Isti sane non Pastores, sed mercenarii, & proprii ministerii prava viatores essent. Pastores ex se ipsos pascere gregem obstricti sunt: adhibere ministros, & adjuutores queunt in iis quae praestare ipsi nequeunt. Falluntur summopere & turpiter sibi illudunt dum credunt aliorum ope suum implere ministerium posse. Impendere isti debent vires omnes, studia, vigilias, curas, quae proprio obeundo ministerio: & cum soli nequeunt partes omnes explere, tum in adiutorium ministros accipiant. Rerum temporalium regimini alii committant, ut Deo, & gregi custodiendo, & formando vacare toti ipsi queant. Damnationis viam percurrunt Pastores illi, qui spiritualia ministeria committunt, sibi rei terrene curae reservatis.

VI. Quinam praecipui sunt libri sacri, quos legere, & meditari sacri Pastores, & animarum moderatores debent? Sunt libri Psalmorum, Proverbiorum, Ecclesiastes, Sapientia, Ecclesiasticus, & Prophetarum ex veteri Testamento. Ubertior erit fructus quem ex novi Testamenti lectione matura colliges. Quaestiuiculas, casus, disputationes ibi non offendes, quia sancte vivere, non subtilitate disputare Evangelia docent. Le-

gumlatorum nemo controversias, quaestiuiculas quas excogitare hominum ingenia valent, suis inseruit legibus. Sancti Ecclesiae Patres, qui sunt Magistri nostri, Justinus Martyr, Cyprianus, Athanasius, Basilus, Gregorius Nazianzenus, Chrysostomus, Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, Gregorius Magnus, alique innumeri Scripturis sanctis, divinalique traditionibus morum quaestiones definierunt, populoque sibi commissis moderati sunt. Altius animo insculpturam habebant isti oraculum Christi Domini, Joann. 14. inquit: Paraclytus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia. In quem textum haec test. 6. scribit S. Thomas. Ille vos docebit omnia: quia quaecumque homo docet extra, nisi Spiritus sanctus interior det intelligentiam, frustra laborat: quia nisi prius adsit cordi audientia, otiosus erit sermo Doctoris.

VII. Audio obstreptentes plures, theoretica haec esse, secus practica. Qui confessiones non audiunt, qui in cubiculo scribant, & humane societatis negotia non tractant, facillime regulas speciosas evulgant, quae practicae executioni, & directioni nihil intersunt. Bonae, & solidae practicae opus est. Ediscere nobis, ubi nam in Scripturis sanctis doctrinae reperiantur, quibus resolvit queant ingentia illa quaestionum volumina, quae edidero Caramuel, Diana, Sanchez, Escobar, Castropalaus, Candidus, Zanardi, Sporer, Tamburinus, Gobarus, & caeteri Doctores recentes? . . .

VIII. Respondeo, paucis Scripturae sanctae oraculis elidi, & in nihilum redigi maximam quaestionum partem quas luxuriantia ingenia suscitavit: de quibus haec sermo 1430 de Tempore scribit S. Augustinus. Sicut ista, fratres mei, magna magnorum deliramenta Doctorum. Neque ego sum, qui improbem omnes controversias quas novi Casuista agitant, sed dico, multas nullius esse momenti, & plures solis divinis Scripturis, traditionibus, & Patrum doctrinae solvi posse. Et quia non pauci ad praxim appellant, parere illis volo. Controversias quas novi Casuista invexerunt adversus primum charitatis erga Deum, & proximum mandatum, nonne solis verbis quibus Deus illud exprelsit, diluuntur? Innumerae illae quaestiones quas versant de tactibus impudicis, de re uxoria, de sodomia, aliisque turpissimis actibus, de choreis, de comedis, de promiscua vitiorum, & mulierum conversatione, his solis divinis oraculis labefactantur. Qui amat periculum, in illo peribit. Eccl. 3. Averte faciem tuam a muliere compta. Eccl. 10. Si oculus tuus scandalizet te, erise eum. . . . Si manus tua scandalizet te, abscinde eam, &c. Mitch. 5. Ab omni specie mala abstinete vos, ad Thefalonic. 1. c. 3. Si haec & sexcenta alia similia oracula divina, positus praedjudicis, & studio detorquendi ejusmodi mandata ad hominum desideria, & appetitiones, consultantur, in sumum abirent insanissimae illae quaestiuiculae, & distinctionulae nostra aetate ad obscurandum evangelicam veritatem tanta contentione aditate. Dis-

CAPUT IV.

Christianae professionis spiritum, & praecipuas ejusdem regulas, & luculentissima principia calere imprimis Pastores, & Christianorum moderatores exacte debent.

I. Christianae professionis spiritus terrenum hominem in caelestem transformat, ut 1. Cor. cap. 15. inquit Apostolus Paulus. Sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem caelestis. Imaginem terreni hominis exiit Christianus in ipsa Baptismatis professione, qua renuntiat satanae, pompis, & operibus ejus. Haec renuntia- tio fidei professionem antecedit, inquit, lib. 6. de Gubernate. Dei Salvianus: Quae enim in Baptismo salutari prima Christianorum confessio? Quae scilicet, nisi ut renuntiare se diabolo, ac pompis ejus, atque spectaculis, & operibus prosternerent? . . . Et quid plura? Credo, inquit, in Deum Patrem Omnipotentem, & in Jesum Christum, Filium ejus. Ergo primum renuntiat Diabolo, ut credatur Deo. Quia qui non renuntiat Diabolo, non credit Deo. Genuinum, & practicum hujusce professionis sensum, cum de Baptismate sermo erit, explicabo; palamque faciam, Pastores frequenter peccare, propterea quod negligant patefacere juvenibus baptizatis istius professionis ab eisdem emissa onera.

II. QUAEST. I. Quas servare regulas debent Pastores animarum in sanandis aegrotis? RESP. Spirituales isti medici primum omnium perfectam habeant oportere infirmitatis gravitatem, ut dictum est; deinde quantum san fiantis regulae, scire debent. Si corporum medici ignorent, quando nam ordinant, & rectus sit arteriarum pulsus, quomodo infirmum a sano distinguere valent? Quis sit ergo Christianus sanus competentem esse debet animarum moderatoribus. Porro Christiani illi sani habentur qui Christo Jesu conformes sunt, ut S. Paulus ad Roman. 8. testatur. Quos praescivis, & praedestinavit conformes fieri imaginis Filii sui, ut sit ipsi primogenitus in multis fratribus. Imaginem ergo vite Christi Jesu quam in terris degit, sus- terere sibi ob oculos debent animarum medici, ut curare eisdem, & ad firmam restituere sanitatem valeant.

III. Haec autem sunt istius divinae imaginis lineamenta, inquit epist. 1. cap. 2. S. Petrus: Vos autem genus caelestem, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis. Imago haec quoque verum sanctitatis radios effundit, subdit 1. Thess. cap. 4. Paulus Apostolus: Haec est voluntas Dei sanctificatio vestra: & 2. Cor. cap. 7. Salute omnes sanctos: & alibi; Euntes enim estis pretio magno: glorificati, & puritate Deum in corpore vestro. Quia corpora nostra membra esse Christi, iterum 1. Cor. 6. testatur: Corpora vestra membra sunt Christi. Et tandem Eph. 4. Circumsciamus in illo per omnia qui est caput Christus. At qui fieri potest ut christianus homo similitudo Deo evadat? Paucis ostendam.

IV. QUAEST. II. In qua potissimum situs est christiane professionis spiritus? RESP. In charitate, & humilitate. De prima nunc, de posteriore infra. Ignis divini amoris, consumpto mundano,

rum, carnaliumque affectuum bitumine celestem flammam succedens, atque similes Deo, & universæ legis sue cultores nos efficit, ut Christus ipse Matth. 22. docet: *Diligis Dominum Deum tuum, &c. Dilige proximum tuum sicut te ipsum. In his duobus mandatis universa lex pendet, & Propheta. Quem amas, non legis, non officis iuris; quæ illius sunt, non futuris, ejusdem nomen non blasphemias, nec dolis, nec fraudibus illum circumvenis; quæ eidem placent, exequeris, lites eidem temere non intentas; ab his abstines quæ ei displicent. En quam verum sit effectum Apostoli: Plenitudo legis dilectio.*

V. Hic est homo Dei octo beatitudinibus ornatus, inquit cap. 5. Evangelista Matthæus, qui Deum imitatur, ejusque mandata sequentia implet. *Diligite inimicos vestros, benefacite iis qui oderunt vos: orate pro persecutoribus, & calumniantibus vos. Vade prius reconciliari fratri tuo. Hæc fieri mandat, non ut hominibus, sed ut Deo placemus. Evenire non posse admonet ut Deo, & mundo serviamus; alterutrum enim odio habeamus necesse est: à divitis avidè congregandis, & à rerum sollicitudine temperandum nobis esse, frequenter Evangelia inculcant. Attendite ne justitiam vestram faciatis coram hominibus. Nolite thesaurizare in terra. Nemo potest duobus dominis servire. Ne solliciti sitis. Si dimiseritis hominibus, dimittet vobis Pater vester. Legenda sunt quæ eidem Matth. cap. 7. præscribit, ubi à via lata coerendum pedem, & per viam arctam, angustamque ingrediendum, clamat: *Intrate per angustam portam: quia lata, & spatiosa porta est quæ ducit ad perditionem: & multi sunt qui intrant per eam. Quam angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam: & pauci sunt qui inveniunt eam!* Per hanc angustam portam, & arctam viam ingressus est Christus exemplar nostrum in regnum celorum & eandem ambulaverunt omnes ejusdem veri discipuli, quos certò scimus Dei regnum ingressus esse. Promptos, paratolque nos esse vult ad omnium quæ in hoc mundo possidemus, abdicationem. *Qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.**

VI. S. Paulus Apostolus à Christo Jesu edocuit personam quam sustinere in hujus mundi theatro Christiani debent, vividis depingit coloribus. Et primò nos in stadio currentibus ad consequendum pallium I. Cor. 9. comparat. *Omnes autem qui in agone contendit, ab omnibus se abstinent: & illi quidem, ut corruptibilem coronam accipiant. Alius hanc meditare veritatem. Suos sensus coercent, omnes vias, & studia in stadio currentes eo unice collineant, ut pallium assequantur. Nunquid curiores isti, dum currunt, oculos diverunt ad spectandos ludos, comædias, choreas, spectacula, aliaque delicias mundi præstigia? Absit. Nil proterius aliud in mente animoque habent, nisi affectionem coronæ, & quidem corruptibilem. Nos omnes in stadio currimus, ut incorruptibilem, infinitam, æternamque coronam obtineamus. Et tanta laboramus fati-*

tate, ut hac æterna coronâ spreta, veluti pueri ratione carentes, animum intendamus ad mundi auram captandam, ad vana spectacula, ad fabulas, ad ineptias? Ore factamus, nos consequi hanc coronam velle; sed interim teipsum tempus, vitamque totam impendimus in ludis, in seminatum colloquiis, in conviviis, in solaciis, quæ cum affectione coronæ hostiliter pugnant. Si consulas Casuistarum quorundam volumina, levem, non mortiferam, hanc tibi pugnam referunt; teque & coronam assequi, & recentis mundi blanditiis, & delicis frui posse, plures affirmant vatis distinctiunculis adjectis. Contra clamat I. Cor. 7. *Apostolus: Hoc itaque dico, Fratres: tempus breve est: reliquum est, ut & qui habent uxores, tanquam non habentes sint; & qui sunt, tanquam non sint; & qui gaudent, tanquam non gaudent; & qui emunt, tanquam non possident; & qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur: præterit enim figura hujus mundi. En tibi statum hujus mortalis vite depictum. Sed fulgentiora supersunt lineamenta. Quenam hæc? Consiliare sensus, torquerè carnem, coerere appetitiones, & quosidè exemplaris magistri nostri Christi erucem deferre. Si quis vult post se venire, abneget semetipsum, & tolrat crucem suam QUOTIDIE, & sequatur me. Qui sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis, & concupiscentiis.*

VII. Accedit quod omnes qui in hac lacrymarum valle Christi imaginem, & personam sustinere velint, mundi odium, irrationes, contempiones, persecutiones patiantur, & animo constanti ferre debeant. Lamentabantur discipuli quod mundus illos odio haberet. *Reposuit Joann. 15. Christus Dominus: Si mandus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit. Si de mundo fuissetis, mandus quod suum erat, diligeret: quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Et rursus ore Pauli intonat: Si hominibus placent, servus Christi non essem: & iterum: Omnes qui pie volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur.*

VIII. Hæc sunt christiana professionis ornamenta, definitiones, essentia, axiomata, & principia, quæ semper & animo insculpta, & in ore sonantia habere animarum Pastores debent. Hæc ipsi secum seria, & humil. meditatione recogitent opus est, ut tanquam alimentum optimè dispositum, & paratum porrigere cum profectu gregi suo queant.

IX. QUÆST. III. *Humilitas esse potissima christiana professionis virtus? Resp. Unus ex præcipuis peccati originalis, quæ homines inquinat, & vulnerat nascuntur, effectibus superbiæ est, cujus antidotum humilitas nuncupatur. Ethnicorum sapientes, & peccatorum originale, & veram humilitatem ignorarunt. Præclarissimè post Patres S. Thomas 2. 2. quæst. 161. art. 5. ad 2. declarat sublime, excellèntium adificium, quod Filius Dei excitavit, duobus porissimum consistere, nempe humilitate, quæ fundamenti locum occupat, & charitate, quæ universi adificii forma est, quæ valorem, pulchritudinem, firmitatem præbens, omnes fabricæ partes mirabili fœdere copulat, atque consolidat. Hæc sunt*

sunt Angelici verba: *Sicut ordinata virtutum congregatio per quamdam similitudinem adificio comparatur; ita etiam illud quod est primum in acquisitione virtutum, fundamento comparatur, quod primum in edificio jacitur. Virtutes autem verè infunduntur à Deo. Undè primum in acquisitione virtutum potest accipi dupliciter: uno modo per motum removens prohibens; & sic humilitas primum locum tenet, inquam un scilicet expellit superbiam, cui Deus resistit, & præbet bonum subsidium, & patulum ad suscipiendum influxum divine gratiæ, in quantum evacuat inflationem superbiæ. Undè dicitur Jacobi 4. quod Deus superbi resistit, humilibus autem dat gratiam: & secundum hoc humilitas dicitur spiritualis adificii fundamentum. Quamobrem sicut nulla consistere fabrica absque fundamento potest, ita nulla refurgere virtus sine humilitate valet.*

X. Quo magis est istius humilitatis antidotum necessarium ad expellendam superbiam, eo est ejusdem executio, & praxis difficilior. Nisi Dei Filius & verbo, & exemplo hanc docuisset virtutem, vix resplenderet in hominibus superbia veneno tumens, inanis, superciliosus, Exinanivit semetipsum Verbum divinum, formam induens servi, & peccatoris, ut homines ad tantæ virtutis studium, & exercitium induceret. Sapienter lib. de Sancti. Virg. cap. 45. exponit S. Augustinus hæc verba: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde: quæ sic interpretatur: Ille cui omnia Pater tradidit, & quem nemo agnoscat nisi Pater, & qui Patrem solum agnoscat, & cui voluerit revelare, non dicit: Discite à me mundum fabricare, aut mortuos suscitare; sed, quia mitis sum, & humilis corde. O doctrinam salutarem! O Magistrum, Dominumque mortalium, quibus mors quæ superbiæ propinata, atque transfusa est! Non luit decere quod ipse non esset, noluit jubere quod ipse non faceret. Verum plurimis miltis, quæ hic in humilitatis commendationem scribit, pauca ex iis, quæ epist. 56. ad Diocorum habet, ob oculos revocabo: *Huic te, inquit, mi Diocore, ut tota pietate subdas velim, nec aliam tibi ad capeendam, & obtinendam veritatem viam munitas, quam quæ munita est ab illo qui gressuum nostrorum, tanquam Deus, vidit infirmitatem. Ea autem est prima humilitas, secunda humilitas, tertia humilitas; & quoties interroges, toties hoc dicere, non quod alia non sint precepta quæ dicantur, sed nisi humilitas omnia quæcumque bonè facimus, & præcedat, & comitetur, & consecuta fuerit, & proposita, quam intueamur, & opposita, cui adbareamus, & imposita, quæ reprimamur, jam nobis de aliquo bono facto gaudentibus, totum extorquet de manu superbiæ. Virtus quippe cetera in peccatis, superbiæ verò etiam in rebus factis timenda est, ne illa quæ laudabiliter facta sunt, ipsius laudis cupiditate amittantur. Itaque sicut Rhetor ille nobilissimus, cum interrogatus esset, quid ei primum videretur in eloquentia præceptis observari oportere, pronuntiatione dicitur respondisse: cum quæretur, quid secundo, eandem pronuntiationem: quid tertio, nihil aliud nisi pronuntiationem dixisse; si interrogaretur, & quoties interrogaretur de præceptis Christiana-**

ne Religionis, nihil aliud responderem nisi humilitatem, etsi forte alia dicere necessitas cogeret, &c.

S. UNICUS.

CONSECTARIUM MEDITANDUM.

I. DUO hæctenus delibavi: infirmitatem, & mortifera humanæ naturæ vulnera, quod est primum; alterum, remedia sanandæ naturæ opportuna. Vos nunc iudices desidero animarum pastores. Nonne summopere necessaria est tum infirmitatis humanæ, tum remediorum, quibus curanda est, explorata notitia, & quidem in antecessum? Colloquamur nunc mutuo, positus præjudicium. Quotus enim quilibet est, qui hac instructione imbutus ad curandas animas accedat? Quis peccati originalis, superbiæ, & quæ inde proficiscuntur mala in primis exponit? Quis gravissimi præcepti humilitatis, quæ est superbiæ antidotum, vim, & necessitatem inculcat? Vix virtutis hujus, quæ basis, & fundamentum est universi adificii evangelici, mentionem faciunt plerumque, quorum libri pro regimine animarum manibus teruntur. Quis horum axiomata, & regulas sanctitatis christianæ, nempe quotidianam crucis delationem, carnis consecrationem, animum paratum ad sustinendum mundi odium, persecutiones, derisiones, contumelias, calumnias, in medium producit, & clamat, hæc esse veluti præludia christianæ vitæ, & charitatem formam illam quæ animat, & vivificat spiritum evangelicæ professionis? Si medicus curaturus ægrotum accederet, quin perspectas haberet sanitatis regulas, & explorare curaret infirmi naturam, & morbi gravitatem, nonne manifestè stultitiæ argueretur? Et tamen quot sunt medici animarum, qui professionis baptismalis vim, qui regulas quas Christus ipsemet pro vita christiana instituenda præscripsit, & nos indicavimus, competas habeant, easque servandas peccatoribus imponant?

II. Cum mundani homines aspiciunt Christianos, Sacerdotes, Religiososque viros in luxurie, avaritiæ, gula, & similia flagitia prolapsos, obmurmurant, stupent, admirantur: contra, eos qui ab his vitiis sunt immunes, extollunt. Plurimos damnari ob luxuriam, & avaritiam Scriptura sancta edocet. At pauci sunt qui ad superbiam, horum, aliorumque criminum radicem, animum intendunt. Et tamen certum est homines majori ex parte propter occultissimum superbiæ crimen æternum perire. Superbia Luciferi cum tertia Angelorum parte cecidit: superbia corruit Adam humani generis caput. Morbus universum genus humanum inficiens superbia est: hæc est febris prævalens, & dominans, omniumque morborum infestissima, quæ omnes humani cordis latebras, & recessus penetrat: hæc est pestifera lues, quæ ex insidiis, & veluti per cuniculos animarum stragem parit. A carnalibus vitiis, quæ sensus hominum

num percellunt, & infamiam pariunt, in virtutis amore, saltem ignominie subeunda formidine abstinemus. Frequenter vitium vitio obtegimus, & ut mundi favorem, plausum, existimationem, & obsequium capemus, fordida, & villa peccata detestamur. At fulgidum est superbia crimen, quod supremi Angeli, & primi hominis mentem fasciavit. Vel ipsum bonorum operum meritum sæpe vel surripit, vel arrodit, aut infidias eidem fruit. Undique nos obfedit, & circumvenit, ut de ipsa gloriemur sanctitate. Illo ipso tempore quo humilitatis virtutem extollimus, & exaggeramus necessitatem, superbia, splendida induta veste, in Angelum lucis, se se transformat, & intra nos machinatur, fuscitateque dulcis, & insensibilis complacentie auram. *Superbia*, inquit Augustinus, *hominis etiam operibus infidiatur*. Plura, cum de superbia, & humilitate sermo erit, manifestabo.

III. Ex his quæ obiter delibavi, colligite animarum Pastores, quam sit verendum, timendumque illo ipso tempore quo nobis blandimur de castitate, de paupertate, de æquitate. Vaferrima philautia intra nos serpit, rodit, elationem excitat quin advertamus, tumentelque efficit animos nostros. Ad scopulos istos occultissimos animas allidimus nos ipsi Theologi Dei ministri, Confessarii, qui ut emineamus, & resurgamus supra alios, ut mundanas potestates nobis conciliemus, placenta sæpe loquimur, & opiniones fuco benignitatis novæ illitas, quæ carni, & sanguini indulgent, quæ divitum, & magnatum clientelas nobis comparant, pugnacissimè defendimus.

IV. Omnes ergo libri illi qui præfatam evangelicam doctrinam, & regulas quas Christus ipse Servator noster pro morbis nostris curandis statuit, negligunt, qui eandem non inculcant, qui definitionibus, distinctionibus, quæstionibus, & disputationibus hominum ingenio excogitatis sciant, inepti sunt ad imbuedos in animarum regimine Pastores. Vos ergo Christi Ministri, si aliorum salus, & vestra cordi est, primum omnium in Jesu Christi Evangelia, in Epistolas Paulinas animam, vires, & studia intendite. Nisi vobis explorata sit Christi doctrina, quomodo humanarum opinionum falsitatem deprehendere valeatis? Doctrina evangelica simplex est, quæ non cavillari, nec jurgari, nec disputare, fed humill, doctissime animo exequi divinum legem docet, cor inflammat, & divini amoris ignem succendit, mundi, & rerum terrenarum contemptionem parit.

V. Quæ hæcenus dicta sunt, concionatoribus, virisque mysticis inserviunt, secus Theologie moralis cultoribus. Ita garriunt illi qui arte cavillandi præventi, novas, & inauditas morum regulas invenere. Verùm ut istos ad incitas reducam, quæro: quæ ex Evangelis hæcenus delibavimus, vera ne sunt, an falsa? Si falsa esse effutunt, ipsi Christiani non sunt. Si vera: ergo hæc imprimis exponenda, inculcanda, urgendaque sunt. Ergo libri illi qui præ-

fatis præceptionibus vacui sunt, qui solas hominum opinunculas pro morum regulis constituunt, inepti sunt ad curandas Christianorum infirmitates. Omnium sæculorum Patres sanctissimi hanc quam descripsimus methodum, servarunt. Temetipsum consule, lector optime. Nonne, dum recitata evangelica essata legis, & meditaris, te comoritur experis? Nonne plurimum humanarum opinionum, quibus sciant non pauca casulistica volumina, facilitatem sentis? Tumer judex sede. Quandonam ex lectio- ne quorundam Casulitarum te inflammatum erga Deum; quandonam ad humilitatem colendam, ad divitias, hominum plausum, gloriamque mundanam proculcandam; ad ferendam quotidie crucem, ad carnem, & appetitiones jejuniarum, & vigiliarum severitate, crucifigendas cum suis concupiscentiis te animatum, & compulsum expertus es? Quandonam in ejusmodi libris legisti validè inculcari hujusce evangelici oraculi observantiam: *Esiste perfectus, sicut & Pater vester celestis perfectus est?* De humilitatis præcepto, quod est, ut diximus, & dicendum continenter occurrit, primum christiani adificii fundamentum: de altero gravissimo mandato inhiandæ evangelicæ perfectioni in charitate sitæ, aut nullus, aut aridus sermo in non paucis casulisticis libris reperitur. Si itaque primæ, & potissimæ christiane professionis, & reformandorum morum regula negliguntur; quid miram, si Christiani majori ex parte Sacramenta Christi profanant, vitamque vitis perpetuis corruptam ducunt? Verùm de hoc plura in loco. Tu interim animarum Pastor semper ob oculos habe, quod Christiani salvandi conformes esse debent divino exemplari Christo Jesu. Hæc sola certissima regula plura te docebit, quam plurtium quorundam auctorum volumina.

CAPUT V.

De paucitate electorum, & multitudine reproborum

I. Si soli salvantur qui conformes sunt Christo Domino, quique carnem cum suis concupiscentiis crucifigunt, ad oculum patet, parvum esse istorum numerum. Noli ergo commoveri, si ex multis qui ad te accedunt, absolutio- nem à peccatis implorantes, pauci sint re vera contriti, quoniam pauci electi sunt.

II. Sermo est de Catholicis adultis. Innumerablem esse electorum multitudinem omnes fatentur absolute spectatam. Disputatur de numero electorum in conspectu reproborum. Hac facta comparatione, paucos illos, plurimos istos esse adfirmat Scripturæ, & Patres omnes tum antiqui, tum nobis proximi.

III. Oracula Christi *Matth. 7.* luculenta sunt. *Intrate per angustam portam: quia lata porta, & spatiosa via est; quæ ducit ad perditionem; & multi sunt qui intrant per eam.* Et continuo sed in admirationem actus exclamat: *Quam angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui intrant per eam!* Quid postea

di-

Attendite ad falsi prophetis, nempe à falsis magistris, qui blanda, & placenta loquuntur, qui sub benignitatis larva, Christi testimonium adulterant: nam in isto effato solos comprehendit infideles, & hæreticos perperam effutunt nonnulli repugnante universa Patrum traditione.

IV. Confirmat Christus Dominus hanc suam veritatem *Luc. cap. 13.* ubi interroganti, num pauci sint qui salvantur, respondit: *Contendite intrare per angustam portam: quia multi, dico vobis, quærent intrare, & non poterunt.* Quis non expavescit ad hæc verba, inquit S. Augustinus. *Quærent intrare, & non poterunt?* Quærent mundani homines dissolutionibus, & viæ spatiose addicti semel, bis, terque quotannis arctam castitatis, justitiæ, penitentiæ viam intrare, sed frustra. Hodie consistunt, & post paucos dies relabuntur in viam spatiofam, & laram vitiorum. Hi omnes quærent intrare, sed revera non intrant. Sed parabolam quam ibidem protinus Evangelista lubdit, luculentius explicat veritatem hanc: sic enim persequitur S. Lucas. *Cum intraverit Paterfamilias, & clauserit ostium, incipit foris stare, & pulsare ostium, dicentes: Domine aperi nobis: & respondens dicit vobis: Nescio vos, unde sitis? Tunc incipietis dicere: Manducavimus coram te, & bibimus, & in plateis nostris docuisti: & dicit vobis: Nescio vos, discedite à me omnes operarii iniquitatis.*

V. Qui sunt qui manducant, & bibunt sanctissimum Corpus, & Sanguinem Domini, nisi Sacerdotes, & Christiani? Non ergo sermo est de infidelibus, & hæreticis, sed de domesticis catholicis, iniquitatis operatis. Altera *Matth. 3.* parabola huc recidit. *Eecce exiit qui seminat, seminare. Et dum seminat, quidam ceciderunt secus viam... alia autem ceciderunt in profusa... alia autem ceciderunt in spinas... alia autem in terram bonam... Qui habet aures audiendi, audiat.* Semen est verbum Dei. Quarta dumtaxat pars cecidit in terram bonam, reliquæ tres secus viam, inter petras, & spinas. Explicatio hæc est ipsius Christi Domini *Luc. 8.* iniquitatis: *Semen est verbum Dei. Qui autem secus viam, hi sunt qui audiunt: deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant.* De hac hie sermo est, non qua fideles evadamus, sed qua saltem assequamur. Dum Concionatores, animarumque Moderatores dictas parabolas Christi fidelibus interpretantur, illique suadent ut abstinere à choreis, à ludis, à comædiis, aliisque infantiens mundi præstigiis, quot inventum credentes? Quot istidem fidem adhibent? Aut illos decident, sibilant, & tradunt ut Rigoristas, Jansenistas, & phanaticos; aut illis contemptis adeunt Casulitas benignos, à quibus blanda linimenta suscipiant, & celerius per viam latam, & spatiofam currant. Sed referribamus alteram parabolam pattem. Nam qui supra petram, qui cum auctorior, cum gaudio suscipiunt verbum: & hi radices non habent: quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Quod autem in spinas cecidit, hi sunt qui audierunt, & à sollicitudinibus, & divitiis, &

voluptatibus vite carnis suffocantur, & non referunt fructum. Quod autem in bonam terram, hi sunt qui in corde bono, & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia. Hæcenus Christus Dominus. Poterant ne luculentius describi Christiani, qui sæpe accedentes tum ad conciones, tum ad sacramenta, divitiarum spinis, viæ præsentis sollicitudinibus, & voluptatum præstigiis seducti, verbum Dei sterile reddunt? Nonne manifesta experientia patet, hos plurimos esse, paucos vero qui in corde bono, & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia? Perpendenda apprimè sunt hæc ultima verba, quæ declarant factis haud esse abstinere à vitis, ut multi faciunt, aut ob timorem, respectumque mundanum, aut ob naturalem indolem; sed producendum insuper esse fructum bonorum operum in patientia, & humilitate. Non solum reproba, & maledicta terra est quæ spinas, tribulos, & zizaniam germinat, verum etiam ea quæ frumentum sparso semini congruum non parit, ut alia parabola Christus Dominus *Matth. 25.* evidentiùs exponit.

VI. Decem virgines, quarum quinque fatuæ erant, quæ dicta sunt, clariùs manifestant. Quinque reproba, non metericæ, non impudicæ, sed virgines erant. Non accusantur de meretricio, nec de furto, nec de negotiatione. Illarum crimen juxta S. Gregorium fuit elatio interior, & juxta Chrylostomum negligentia, & quedam avaritiæ species. Gratis à sociis oleum volebant, & tum solum ad vendentes accesserunt, cum tempus emendi defuit. Quis nunc benigna probabilitate easdem à crimine non excusaret, & inter electas non collocaret? In Christi tamen tribunal elatio, superbia, omisio bonorum operum crimina sunt, ob quæ fatuæ virgines, & fatui Christiani reprobandur. Non minùs tremenda est parabola alia *Luc. 18.* ubi Deus reprobos depingit his verbis: *Deus, gratias ago tibi, quia non sunt sicut ceteri hominum, raptores, injusti, adulteri, velus etiam hic publicanus. Jejuno bis in sabro: decimas ad omnium quæ possideo. Non propriis viribus bona opera adscribit, cum Deo gratias agat. Bona erant opera, si reipsa in se spectentur, quia mendacii non arguitur. Quod ergo ejusdem crimen? Occultissima philautia, elatio, & complacentia de suis bonis operibus, & contemptio aliorum hominum peccatorum. In libris plurimum Casulitarum viæ hæc vitia reperuntur; et in libris Evangeliorum hæc sunt crimina ob quæ homines plurimi damnantur.*

VII. Finem imponat his sacris oraculis S. Paulus Apostolus, qui *1. Cor. cap. 9.* inquit: *Omnes quidem currunt, sed unus accipit præmium.* Deinde *cap. 10.* hæc adjicit: *Nolo enim vos ignorare, fratres, quoniam patres nostri sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Mose baptizati sunt in nube, & in mari, & omnes eandem escam spiritalem manducaverunt, & omnes eundem potum spiritalem biberunt (bibe- bant autem de spiritali consequente eos petra:*

22-

petra autem erat Christus) SED NON IN PLURIBUS FORUM BENEPLACITUM EST DEO: nam profecti sunt in deserto. Hoc autem in figura facta sunt NOSTRI, ut non sinus concupiscentes malorum, sicut & illi concupierunt. . . . Neque fornicentur, sicut quidam ex istis fornicati sunt, & ceciderunt una die viginti tria milia: neque tententur Christum, sicut quidam eorum tentaverunt, & a serpentibus perierunt. Neque marmuraverunt, sicut quidam eorum marmuraverunt, & perierunt ab exterminatore. Hec autem omnia in figura congebant illi. Scripta sunt autem ad CORREPTIONEM NOSTRAM, in quos fines seculorum deveniunt. Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat.

VIII. Omnes baptizati fuere, omnes eandem escam comederunt, omnes eundem potum biberunt. Sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo. Garret ne quis, de infidelibus Paulum loqui? Omnes catholici baptizati sunt: omnes eandem sacratissimam escam manducant, eundem potum bibunt; omnes communiter eadem sacramenta frequentant. At non in pluribus eorum, inquit Apollolus, beneplacitum est Deo, ut eorundem mores patefaciant. Plura in hoc Pauli testimonium S. Thomas lecti. 1. & 2. scribit: Non in pluribus, inquit, eorum beneplacitum est Deo, in illis scilicet qui Deum offendunt; sed tantum in duobus, scilicet Caleb, & Josue, quibus solis concessum est terram promissionis obtinere. . . . Et notandum, quod sicut in boni longè melius est quod figuratur, quam ipsa figura, ut regnum cælorum, quam terra promissionis; ita in mali longè peius est quod figuratur, quam ipsa figura significat. Secundum autem Augustinum illa supplicia qua sustulerunt, figura gebennæ fuerunt, que omni vana major est.

IX. Omnes Patres, cuiuscumque sæculi paucitatem electorum, in comparatione reproborum defendunt. Pauca delibabo. S. Augustinus in Psalm. 47. hæc scribit: Nunc populus Dei censetur omnes qui participant sacramenta ejus; sed non omnes pertinent ad misericordiam Dei. Omnes quippe sacramentum Baptismi accipientes, Christiani vocantur; sed non omnes dignè illo sacramento vivunt. Sunt enim quidam de quibus dicit Apostolus: Habentes formam pietatis, virtutem autem ejus abnegantes: tamen propter ipsam speciem pietatis in populo Dei nominantur, quomodo ad aream, quam diabolus triverantur, non solum granum, sed etiam palea pertinet, nunquid & ad horreum pertinebit? (Evidens est hic de Catholicis Augustinum loqui.) Nam & spina ipse non ad populum Dei pertinet. Vis audire? Ita posita est ipsa similitudo. Sicut liliam, inquit, inter medium spinarum, ita prolixa mea in medio silarum. Nunquid dixit in medio altorum? Non, sed in medio silarum. . . . sunt ergo sive male; & inter illas est liliam in medio spinarum. Itaque illi qui sacramenta habent, & mores bonos non habent, & Dei dicuntur, & non Dei, & ejus dicuntur, & alieni. Ejus propter ipsius sacramentum, alieni propter proprium vitium. Ita sive, & aliene. Filia propter formam pietatis, aliene propter amissionem virtutis. Sit ibi liliam: suscipiat mi-

sericordiam Dei: tenet radicem boni florit: non fit ingratum pluvie de celo venient: ingratis sint spinæ: crescant de imbribus: ad ignem crescant, non ad horreum. . . . Jam hic occurrit cuique cogitanti, & quid? iste populus qui in medio populi Dei suscipit misericordiam Dei, quantum numerum habet? Quam pauci sunt? Vix invenitur aliqui. Illi ne contentus Deus erit? Et perdet tantam multitudinem? Dicunt hoc qui tibi promittunt hoc quod ad Deo promittente non audierunt. Et verè si malè vivamus si mundi hujus delictis perfruamur, si nostris libidibus serviamus, perditurus est nos Deus. Quot enim sunt illi qui videntur servare præcepta Dei? Vix invenitur unus, vel duo, vel paucissimi. Ipsos solus Deus liberaturus est, & ceteros damnaturus? Absit, inquit. Cum venerit, & videbit tantam multitudinem ad sinistram, miseretur, & dabit indulgentiam. Hoc sanè etiam SERPENS ille promittit primo homini. Nam minatus erat Deum moriem, si gustaret: ille autem Absit, inquit, non morte moriemini. Crediderunt serpenti, inveniunt verum esse quod minatus est Deus, falsum quod promiserat Diabolus. ITA ET NUNC fratres, ponite vobis ECCLESIAM ante oculos ad instar, similitudinemque Paradisi. Non cessat serpens suggerere quod TUNC suggessit. Sed casus primi hominis ad experimentum cavendi debet nobis valere, non ad imitationem peccandi. Ideò ille occidit, ut non surgamus. Respondeamus talibus suggestionibus, quod respondit. Nam & ipsum per scænam tanquam per Evam tentavit, & vicit, in stercore vitæ in Paradiso. Ergo non audiamus tales voces, nec putemus paucos esse justos. Multi sunt, sed inter plures latent. Non possimus etiam negare plures esse malos, & tam plures, ut inter eos boni prociis non appareant, quemodò non apparent grana in area. Nam quisquis aream videt, potest putare quod palea sola sit. Da hominem inexpertum, & putat inaniter fieri quod boves mittuntur, quod ibi homines sub estu desudant, ut contenti; sed ibi est massa ventilatio purganda. Tunc præcedit copia frumenti, que latebat in copia palæarum.

X. Qui opiniunculam cum laxiore Ethice natam de pluralitate electorum, & paucitate reproborum propugnare audent, Evangelio, Augustino, & universæ Patrum traditioni adversantur. S. Augustinus de Catholicis in Ecclesiæ sinu degentibus sermonem habet. Istorum electos paucos, & reprobos plures esse docet. Ecclesiam cum area comparat, electos cum frumento, reprobos cum palea. Plura sunt tritici grana, at palea ita superant, ut vix grana appareant. Opponit sibi divinæ misericordiæ magnitudinem. Suscipimus, Deus, misericordiam tuam in medio templi tui. In hunc Davidicum textum suum sermonem instituit, et vincitque, infinitam esse Dei misericordiam, sed Christianos majorem ex parte eadem abuti. Illos qui electos multiplicant, non quod illi vitam bonè moratam ducant, sed quod misericordiam Dei magna sit, serpenti alsimilat primis parentibus suadenti: Non morte moriemini. Crediderunt illi, & mortem oppetere. Credunt plurimi ex Christianis, Benignitas ingressum in Paradisum spon-

dentibus, & experientur damnationem, quam minatur Deus, & falsum esse quod spondet Benignitas. Quemadmodum tunc accidit, ita & nunc fratres, concludit Augustinus. Similia scribit Doctor S. serm. 18. de Verb. Domini, cap. 19. item lib. 10. cont. Faustum, cap. 16. & rursus in Psalm. 25. serm. 32. de Verb. Dom. lib. 1. cont. Donat. ca. 2. & alibi. Augustini doctrinam defendunt ceteri Patres. S. Gregorius Nazianzen. orat. 33. S. Ambrosius lib. de Noe, cap. 2. S. Joan. Chryostom. hom. 11. ad pop. Antioch. S. Gregorius M. hom. 29. in Evangel. S. Hieronymus sive Auctor. Epist. ad Celant. S. Thomas 1. part. q. 2. 3. art. 7. Lege V. Cl. Fogginum in opere non ita pridem hac de re emisso. (a)

XI. Insultum blandiloqui, & benigni homines, divinamque misericordiam exaggerantes, & Christum Dominum mortuum pro omnibus esse, inclamantes. Quid hæc? Argutio hæc aut nihil, aut neminem peccare vincit. Aures obtundunt, Patres, dum parvum asserunt electorum numerum, universum genus humanum comprehendere. Qui talia blaterant, Patres non legerunt. Augustinus istorum commentum jam supra prostravit. Verum ut istorum ora penitus obstruam, iterum in medium veniat Augustinus, qui Psalm. 73. hoc pacto increpat, atque redarguit hos Benignitas, qui consueunt pulvillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite universæ grati ad capiendos animas. Et cum capere animas pulvis mihi, visificabant animas eorum, Et violabant me ad populam meam propter pugillam bordes, & fragmen panis, ut interficerent animas que non moriuntur. Denique Christus Dominus Doctores, Sacerdotes, & Theologos severissimè redarguit Matt. 15. inquit: Sinite illos: cæci sunt, & duces cæcorum. Cæcus autem si oculo ducatum præbet, ambo in foveam cadunt.

XIV. Si Religiosorum claustralium cœtum spectemus, fortasè non major electorum numerus appareat. Parabolæ de servo pigro, & ociscante, de arbore sterili fructus non edente, Religiosorum ociscantiam, & damnationem præferunt. Claustra sunt evangelicæ perfectionis gymnasia, sunt uberrimè melsis electæ vineæ, electorum fructuum florida vitaria. Tu in Claustrales oculos intendito, ut colligere ipse valeas, num floreat, an ardeant vineæ iste. Bono animo esto, si fervens perfectionis monastica studium, si exactam à mundi illecebris separationem, si splendidum evangelicæ paupertatis cultum deprehendas. Interim S. Bernardum epist. 254. audiamus: Ubi ergo sunt qui dicere silent: Sufficit nobis, nolimus meliores esse quam patres nostri? O Monache, non vis proficere? Non. Vis ergo deficere? Nequaquam. Quid ergo? Sic mihi, inquit, vivere volo, & manere quo perveni, nec peior fieri patior, nec melior cupio. Hoc ergo vis quod esse non potest. Quid enim stat in hoc seculo? Est certe de homine dictum est: Fugit velut umbra, & nunquam in eodem statu permanet. Ipse denique hominis scilicet auctor, quando in terris visus est, & cum hominibus conversatus est, nunquid stetit? Et quidem, esse Scriptura, pertransiit beneficiendo, & sanando omnes. Pertinuit ergo sicut non infructuosè, ita non venisse, non pigre, non lento gressu, sed quemadmodum item de eo scriptum est: Exultavit ut gigas ad currendam viam. Porò currentem non apprehendit qui & ipse pariter non currit. Et quid prædest Christum sequi si non contingat confugiri? Ideo Paulus ajebat: Sic currite ut comprehendantis. Ibi tu, Christiane, sige tui cursus, profectusque metam, ubi Christus posuit suam. Factus est, inquit, obediens usque ad mortem. Quantumlibet

XIII. Magnam quoque Sacerdotum partem

(a) Vide tom. 1. Appar. lib. 1. disc. 2. cap. 7.

bet ergo cucurreris, si usque ad mortem non perveneris, braviu non apprehendet. Braviu Christi est. Quod si illo corrente tu gradum sifisti, non Christo approprias, sed te magis elongas: timendumque tibi est quod ait David: Ecce qui elongant se a te, Domine, petibunt. Itaque si proficere curare te: ubi proficere, ibi & currere desinis; ubi vero non currere, ibi & deficere incipit. Hinc planè colligitur, quia nulle proficere non nisi deficere est. Hæc meditare, & continuo evanescunt vanæ illæ, & ineptissimæ quorundam distinctiunculæ, & opiniunculæ ad excusandas excusationes in peccatis excogitatæ.

CAPUT VI.

Episcopi sacris Ordinibus initiandos examinare potissimum debent super Evangeliorum notitia.

I. **U**Num ex præcipuis Sacerdotum officii est sanctorum Scripturarum studium, ut 2. Paralip. cap. 19. divina ipsa Scriptura declaratur: In Jerusalem quoque constituit Josaphat Levitas, & Sacerdotes... præcepitque eis dicens... Ubi cumque quaesiveris, sed te magis elongas: timendumque tibi est quod ait David: Ecce qui elongant se a te, Domine, petibunt. Itaque si proficere curare te: ubi proficere, ibi & currere desinis; ubi vero non currere, ibi & deficere incipit. Hinc planè colligitur, quia nulle proficere non nisi deficere est. Hæc meditare, & continuo evanescunt vanæ illæ, & ineptissimæ quorundam distinctiunculæ, & opiniunculæ ad excusandas excusationes in peccatis excogitatæ.

II. Quid plura? Episcopi antequam ad Sacerdotium Clericos promoveant, hanc pronuntiant orationem, Deumque precantur, ut in lege tua die, ac nocte meditantes, quod legerint, credant, quod crediderint, doceant. Omnes artifices super regulis propriæ artis examinantur. Proficisio Sacerdotum ad adjunctum habet studium Scripturæ sanctæ: ergo periculum faciendum est, num versati in hoc studio sint. Quomodo enim die, nocteque meditari Scripturas sanctas queunt, si easdem ignorent? Hæc nostra ætate urgentius obstitit studium sacerdotum divinarum Scripturarum: quoniam cum vernaculæ versiones interdixit laicis sint, Sacerdotum est explanare populo Scripturas divinas. Eodem quippe tempore quo Ecclesia abstitit idiotis lectiones vulgares, decrevit ut Sacerdotes impensis Scripturis sanctis operam navarent, ut aptiores essent ad easdem interpretandas, & exponendas.

III. Nonnulli Sacerdotes, dum pro confessionibus excipiendis subire examen debent, volunt, revolvunt ingentia volumina Dianæ, Bonacinae, Tamburini, Lacroix, Salmanticensium: memoriam mandare student farragineum casum, distinctiionum, disputationum. Tota mentis indagine scrutantur medullas recentes, & vetustas, alphabetaria, promptuarium, examina ordinandorum. Equid? Improbabis ne istorum studium. Non improbo. Sed ajo, Sacerdotes, animarumque

Pastores, & directores, prius divinas Scripturas callere, meditari, & altius menti commendare debere. Cedo. Nonne ad divinæ legis normam instruendi, formandique vite Christianorum mores? Si leges istæ invocantur quomodo ad eandem animisimam evocanda est Christianorum vita?

IV. Præfati Casuiste, inquis, legem sanctam, & divinas Scripturas interpretantur. Ita ne verò? vix in istis aliquis recurrit divinus textus: & si quæ testimonia sacra interdum allegantur, non raro distinctiunculis, arbitrariis interpretamentis, & æquo benignioribus opinionibus eliduntur. Poterit si Sacerdotes ipsi legia evangelicæ præcepta, & regulas competas non habent, qua via deprehendere valent num præfati auctores rectè, an secus easdem interpretentur? Approbati sunt, reponis, ejusmodi libri. Verum habet. Propter ne ab erroribus immunis? Ex libris approbatis decerpit tunc damnatæ theses. Quid quod ipsa Ecclesia decrevit, non idè aliquam doctrinam esse veram, probatamque, propterea quod sit altius approbati auctoritas. Magnopere fallunt animarum Pastores, si credant, auctoritate hujus, aut illius Casuistæ excusari posse, cum doctrinas divinas Scripturæ adversas doceant. An ignorant. Sacerdotes sapientum judicem Christum Dominum judicaturum animas fore non ad Casuistarum, sed ad Evangeliorum tribunal?

V. Non omnium, repones, est Evangelia interpretari. Deinde, dicere ne Parochi, Confessarii, & Theologi memoriter Evangelia debent? Opus haud est ut omnia memoria commendentur; sed facta est illos spiritum legis, & mandata perspicere habere, & cum difficultatibus occurrunt, sacros codices consulere, & graviores adhibere interpretes; & imprimis SS. Ecclesiæ Patres. Spissa, & ingentia volumina Dianæ, Bonacinae, Tamburini, Laymani, Lacroix, Salmanticensium, Castropalæi revolvunt Parochi, & Confessarii: controversas, vitiligationes, distinctiiones, subdistinctiiones, definitiones, divisiones improbo labore memoria nandant. Facillius sanè addiscuntur divinæ præceptiones quæ in codice sancto novi Testamenti, Proverbiorum, Sapientia, Ecclesiasticæ continentur, quam interminatæ disputationes didorum voluminum. Quid quod istorum rixosæ disputationes implexæ non raro sunt, obscuræ, ambiguis plene, triticis, & cavillis circumplexæ, que omne aliud sæpè præter fervorem divini amoris, & evangelicæ perfectionis studium excitant? Contra evangelicæ præceptiones splendide, perspicue, faciles, & rectè vivere, non fuillit tritari docent. Accedit quod Deus lumen ad intelligendas Scripturas sanctas infundit illis qui humill, docilique corde ad eas meditandas accedunt. Divina illa documenta Proverbiorum, Ecclesiasticæ, Parabole evangelicæ, ac Pauli aliorumque Apostolorum epistolæ, & singulis Scripturæ sanctæ versus plus illuminant, quam innumeræ hominum disputationes. Hac sanctorum Scripturarum notitia imbuti Sacerdotes legere quoque morales Theologos possunt, quia tunc discernere optinè valent,

lent, num istorum opinionis, & sententiæ conformes sint evangelicæ doctrinæ.

VI. Quid? Tu ne audes improbare consuetudinem à tot annis invecitæ examinandi Confessarios, & Parochos super opinionibus quas Casuiste in utramque partem disputant? Absit ut consuetudines quæ bonæ sunt, improbare ipse velim. Humilli dumtaxat obsequio luggero quod mihi videtur optimum, & quidem necessarium. Sed hoc ipsum meum consilium superiorum, & sapientum judicio subijcio. Si neglecto more qui nunc obinet, nova introducenda consuetudo esset, improbus subeundus labor foret, & magna perturbatio, & confusio contingeret. Falsa hæc omnia sunt. Nunquid sanctorum Scripturarum lectio, & meditatio confusioem parit? Immo hæcurgia, & intestina dissidia tollit, & loco disputationum, legum observantiam inducit. Verum ut fortius urgeam argumentationem, iterum quæro: necessarium ne est Sacerdotibus, Pastoribus, & animarum moderatoribus Scripturarum studium, an secus? Si negas, Scripturas divinas inficieras. Si adfirmas: ergo corrigenda consuetudo, & Pastorum, Confessariorumque pericia etiam in Scripturis sanctis exploranda est. Sola illius subeundi examinis notitia urgeret omnes, qui aut Sacerdotio initiari, aut animarum curam, aut onus excipiendi confessiones subire avert, ut vires omnes in Scripturarum studium intenderent. Quis inficieras iverit sapientiores, moratoreque evasuros Sacerdotes, si bonam illius temporis partem quod serunt in legendis, & perdiscendis libris Dianæ, Bonacinae, Tamburini, Lacroix, Salmanticensium, impenderent in libris sanctis meditandis? Et si loco medullarum sive antiquarum, sive recentium epistolæ Paulinas continenter versarent?

VII. Et qua ratione, inquis, peragi hoc examen debet? Summa moderatione, & prudentia. Clerici interrogentur quot sint veteris Testamenti libri, quot novi fœderis, quot epistolæ Pauli: illi super aliqua Evangelii parabola, illi super epistola ad Timotheum. Sacerdotes interrogari debent, qui sit evangelicæ legis spiritus, qualis christiana vitæ imago: num Christiani præcepto urgeantur. Inhiandi evangelicæ perfectioni: quid significent hæc verba: *Esse per se sicut & Pater vester episcopi perfectus est.* Quid hæc alia: *Si oculus tuus, &c. si manus tua scandalizaverit, erue, absinde, &c. Qui non renoverit oculus quo possidet, non potest meus esse discipulus. Mutuum date sibi inde sperantes. Facillius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in Regnum celorum.* Interrogentur quoque SS. Augustinus, Chrysostomus, & alii Patres laudata, & similia testimonia interpretentur: quoniam isti sunt magistri, & veri Scripturarum interpretes.

VIII. De iis vero quæ spectant institutiones ecclesiasticas, legendus est Catechismus Tridentinus, seu Romanus, & super eodem, & Concilio Tridentino severius examinandi sunt. Quandò tali doctrina instructi sunt, legere valent etiam morales auctores præfatum de præcep-

tis ecclesiasticis, aliisque quæ cæramonias, & disciplinam spectant.

CONSECTARIUM.

Ad te nunc, Christe Jesu, humilem orationem meam converto. Tremendissimam vindictam tuam super filios hominum pavidis, & confusus suspicio. Spiritum soporis, & cæcitatatis, quo correpti homines viam perditionis ambulat, tremens perhorresco, quod sciam hoc esse omnium suppliciorum functissimum, quod à tot seculis prædixit cap. 8. Propheta Amos, *Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & mittam famem in terram, non famem panis, neque sitim aquæ, sed audienti verbum Domini &c.* Circuibunt quærentes verbum Domini, & non invenient. Eo malorum nunc te devenit, ut plures nec quarant, nec inveniunt verbum tuum, Domine. Quærent verbum hominum in libris hominum; ac non quarant verbum Dei in libris Dei. Si ad nos Principes, Reges, Imperatores scriberent, & quidem familiaris stilo: si præmia proponerent, si ad regia sua palatia, ad sua solia cum istis dem regnatos invitarent: qua diligentia, qua attentione ejusmodi epistolæ à nobis legerentur? Et Scripturas tuas divinas, quæ epistolæ sunt ad nos misæ, & nobis presertim Sacerdotibus custodiendæ, legendæ, explicandæque traditæ sunt, negligimus, fastidimus; immò his rejectis, glandibus, & quilibet hominum delectamur? Tenebrosior est cæcitas, & funestior pœna, quam exprimi congrua oratione à me queat. Expergiscimini, quæso Sacerdotes Dei, animarumque Pastores & moderatores, & in spiritu contritionis, & humilitatis verbum Dei quærite in libris Dei.

CAPUT VII.

De Traditionibus.

I. **T**raditio generatim accepta, doctrina est quæ alteri sive voce, sive scripto communicatur, ut S. Paulus 2. Thimoth. 2. ait: *Tenete traditiones, quæ sibi didicisti, sive per sermonem, sive per epistolam nostram.* Præfatus accepta traditio est doctrina viva voce communicata. Si auctorem spectemus, divina una, humana altera. Si materiam, alia fidem, & mores, alia disciplinam, ritus, & cæramonias comprehendit. Rursus alia necessaria, alia libera: alia immutabilis, & perpetua? alia mutabiles, & temporaria: alia denique universalis, alia particularis.

II. Traditio divina, doctrina Deest, non scripta, sed à Deo majoribus nostris revelata, & successoribus de aure in aurem communicata. Hæc traditio vocari Dominica solet, quod à Christo Dominico Apostolis, & ab his successoribus communicata sit. Ejusmodi est traditio de numero Sacramentorum, de perpetua B. Mariæ Virginitate. Alia est Apostolica, quam Apostoli didicant Spiritu Sancto acceperunt, & Ecclesiæ communicantur sine scripto, ut docet Tridentinum sess. 4.

III. Divinas, & apostolicas traditiones jusculumque sæculi hæretici ferre omnes negantur, ut liberius suos evulgare erroris possent. Ulti-